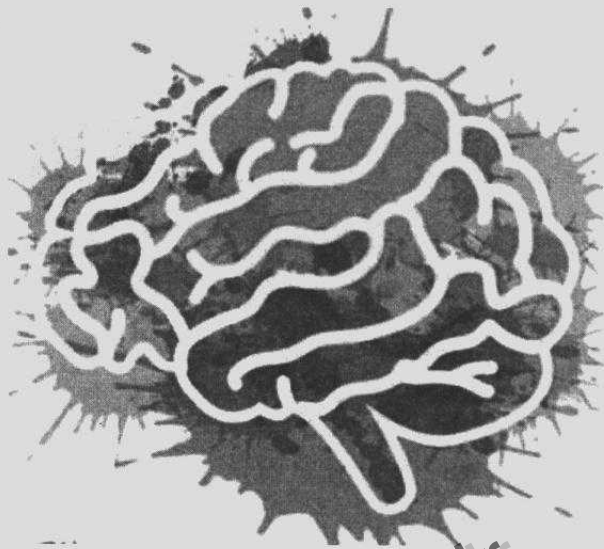

آموزش مهارت‌های سازگاری و خودکارآمدی

دانش آموزان کم‌توان ذهنی

مؤلفین

دکتر سمیه رجب پور فرخانی

(عضو هیئت علمی موسسه آموزش عالی حکیم نظامی قوچان)

دکتر آزاده پارسا

(مدرس دانشگاه)

علی رضائی تاش احمدی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه : رجب پور فرخانی، سمیه، ۱۳۶۳ -

عنوان و نام پدیدآور : آموزش مهارت‌های سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی / مولفین سمیه رجب‌پور فرخانی، آزاده

پارسا، علی رضایی‌تاش احمدی.

مشخصات نشر : خراسان رضوی: انتشارات جالبیز، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۱۳۲ ص.

شابک : ۳۵۰۰۰ ریال: 978-622-263385-1

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت : کتابخانه: ص: ۱۰۷-۱۳۲.

موضوع : سازگاری اجتماعی در کودکان

Social adjustment in children : موضوع

موضوع : سازگاری در کودکان

Adjustment (Psychology) in children : موضوع

موضوع : خودکارایی

Self-efficacy : موضوع

موضوع : کودکان عقب‌مانده -- روان‌شناسی

Children with mental disabilities -- Psychology : موضوع

شناسه افزوده : پارسا، آزاده، ۱۳۵۸ -

شناسه افزوده : رضایی‌تاش احمدی، علی، ۱۳۷۱ -

رده بندی کنگره : ۱۲۴۶HM

رده بندی دیویی : ۳۷۲.۳۰۳

شماره کتابشناسی ملی : ۷۴۱۲۰۴۶

وضعیت رکورد : فیا

آموزش مهارت‌های سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی
سمیه رجب پور فرخانی، آزاده پارسا، علی رضایی‌تاش احمدی
ناشر: انتشارات جالبیز

چاپ: اول زمستان، ۱۳۹۹ / ۵۰۰ نسخه

قطع: وزیری / تعداد صفحه: ۱۳۲

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

شابک: ۱-۳۸۵-۲۶۳-۶۲۲-۹۷۸

طراح جلد: صالح مقدم

صفحه آرایی: زهرا مهدی‌زاده

حق چاپ محفوظ است

آدرس: مشهد؛ بلوار شهید رضوی، رویروی درب دانشکده روانشناسی دانشگاه فردوسی
تلفن تماس: ۰۵۱۳۸۷۹۵۲۸۸-۰۹۱۵۸۳۱۹۵۳۵-۰۹۱۵۹۳۰۹۹۶۳

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
---------------	---

فصل اول

کلیات و مفاهیم

کلیات و مفاهیم.....	۱۳
شیوع کم توانی ذهنی.....	۱۳
علل کم توانی ذهنی.....	۱۳
اهمیت آموزش مهارت‌های اجتماعی کودکان کم توان ذهنی.....	۲۲
کم توانی ذهنی.....	۲۴
طبقه‌بندی افراد کم توان ذهنی.....	۲۶
علل کم توانی ذهنی.....	۲۸
نقش والدین در فرایند توان بخشی کودکان کم توان ذهنی.....	۲۹

فصل دوم

آموزش مهارت‌های سازگاری

آموزش مهارت‌های سازگاری.....	۳۳
انواع مهارت‌های اجتماعی.....	۳۸
علل نقص در مهارت‌های اجتماعی.....	۴۴
اجزاء آموزش مهارت‌های اجتماعی.....	۴۴
روش‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی.....	۴۶
الگو سازی.....	۴۶
الگوی نمادین.....	۴۶
الگوی پنهان.....	۴۶
الگوی زنده.....	۴۶
الگو سازی مشارکتی.....	۴۷
ایفای نقش.....	۴۷

۴۸	 بازخورد
۴۸	 تقویت
۴۸	 تقویت‌کننده‌های اجتماعی
۴۹	 تقویت ژتونی
۵۰	 عوامل مؤثر بر آموزش مهارت‌های اجتماعی
۵۹	 فواید آموزش مهارت‌های اجتماعی
۶۱	 روش‌های ارزیابی مهارت‌های اجتماعی
۶۳	 پروتکل مداخله‌ای مهارت‌های اجتماعی

فصل سوم رفتار سازگارانه

۶۷	 سازگاری
۷۱	 نظریه‌ها و دیدگاه‌های سازگاری
۷۶	 عوامل مؤثر بر سازگاری
۷۸	 انواع سازگاری
۸۲	 ملاک‌های سازگاری
۸۳	 ویژگی‌های افراد سازگار
۸۴	 تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر رفتار سازگارانۀ کودکان کم‌توان ذهنی

فصل چهارم خودکارآمدی

۸۷	 خودکارآمدی
۹۲	 منابع خودکارآمدی
۹۳	 تجربیات ماهرانه یا موفقیت‌آمیز
۹۳	 تجربیات الگوبرداری
۹۴	 ترغیب اجتماعی
۹۴	 حالت‌های عاطفی و فیزیولوژیکی

پیشگفتار

مربیان دانش آموزان کم توان ذهنی زمان نسبتاً زیادی را با این کودکان در مدرسه سروکار دارند و مصاحبه با این معلمان، باعث کشف رفتارهای این کودکان می شود و همچنین عوامل خطر را می توان شناخت و از پیامدهای منفی این اختلال جلوگیری کرد. کودکان و نوجوانان هر روزه با گستره وسیعی از موقعیت های مسئله ساز اجتماعی مواجه هستند. کم توانی ذهنی نوعی ناتوانی است که به وسیله محدودیت معنی دار هم در کارکرد هوشی و هم در رفتار سازشی مشخص می شود. این ناتوانی قبل از ۱۸ سالگی رخ می دهد و میزان شیوع آن بین یک تا سه درصد کل جمعیت برآورد شده است. بیشتر افرادی که با کم توانی ذهنی شناسایی می شوند، در طبقه کم توانی ذهنی آموزش پذیر قرار می گیرند.

کودکان و نوجوانان کم توان ذهنی در مهارت های اجتماعی نقص دارند؛ بنابراین آموزش مهارت های اجتماعی معمولاً بخشی جدایی ناپذیر برنامه های مربوط به افراد کم توان ذهنی است. این موضوع اهمیت دارد که دانش آموزان بتوانند با خانواده، همسالان، معلمان و دیگر افراد جامعه روابط اجتماعی مثبتی برقرار و آن را حفظ کنند. کودکان کم توان ذهنی علاوه بر مشکلات شناختی و اجتماعی، مشکلات رفتاری و هیجانی را نیز نشان می دهند.

اختلال های رفتاری، مشکلات فردی و اجتماعی بسیاری ایجاد می کند و ابتلای کودکان به این اختلال ها معضلات فراوانی برای خانواده و مدرسه به وجود می آورد. همچنین آن ها را در مقابل آشفته گی های روانی و اجتماعی دوران نوجوانی و حتی بزرگسالی آسیب پذیر می کند. آموزش مهارت های اجتماعی به ویژه در دوره نوجوانی، می تواند تأثیرات مثبتی بر رفتارهای دانش آموزان کم توان ذهنی و مشکلات آن ها در این حوزه داشته باشد.

ضرورت توجه به تأمین سلامت جسمانی و روانی کودکان دارای نیازهای ویژه ایجاب می کند در طرح ها و برنامه ها به بهبود و درمان و به طور کلی توان بخشی این کودکان توجه

کافی شود، زیرا آنها همواره برای خود، والدین و مدرسه مسئله ساز هستند. از این رو راهبردهای درمانی لازم می‌تواند والدین و مربیان را در توان بخشی این کودکان یاری دهد که یکی از آنها توجه به نقش فعالیت جسمی در بهبود و درمان اختلالات خاص رفتاری کودکان است. فرآیند اجتماعی شدن یکی از جنبه‌های رشد انسان است.

ذاتی بودن زندگی جمعی در انسان‌ها ضرورت تماس با دیگران را امری اجتناب‌ناپذیر کرده است. رشد اجتماعی دربردارنده ارتباط سالم و منطبق با موفقیت در افراد است؛ بنابراین، مسئله سازگاری اجتماعی به عنوان یکی از زمینه‌های فعالیت نظام آموزش و پرورش همواره مورد توجه بوده است. یکی از پیامدهای ناشی از نقص در مهارت‌های اجتماعی، ناسازگاری اجتماعی است.

آموزش مهارت‌های اجتماعی یکی از مهم‌ترین آموزش‌هایی است که در آن هنجارها، مهارت‌ها، انگیزه‌ها و رفتارهای شخص شکل گرفته و فرد را با اجتماعی که در آن زندگی می‌کند، منطبق می‌گرداند تا ایفای نقش او در جامعه مناسب و مطلوب شناخته شود. در این فرایند آموزشی، یادگیری و به کارگیری مهارت‌های اجتماعی و چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با دیگران یکی از مؤلفه‌های اصلی سازگاری اجتماعی، بخصوص در بین کودکان و نوجوانان محسوب می‌شود.

بررسی مطالعات انجام گرفته نشان می‌دهد تا زمانی که فرد از رشد اجتماعی برخوردار نباشد نمی‌تواند با دیگر افرادی که به نحوی با او در ارتباط هستند، روابط بهینه و مؤثری داشته باشد از جمله کوشش‌ها در رسیدن به این هدف، تدبیر و فراهم آوردن فرصت‌ها و فعالیت‌هایی است که دانش آموز به طور کاملاً فعال و ثمربخش در آن شرکت داشته باشد، به طوری که به خوبی احساس کند که وجود و حضور و تلاش او مفید و باارزش است. با توجه به این که تعداد زیادی از دانش آموزانی که دچار ناتوانی و عقب ماندگی هستند، علل

کم‌توانی ذهنی‌شان به عوامل ساختاری مربوط می‌شود و چنین کودکانی در مهارت‌های ادراکی حرکتی و شناختی با مشکل روبرو هستند، بنابراین فعالیت‌های جسمی بر عملکردهای ادراکی حرکتی فرد کم‌توان ذهنی تأثیر بسیاری دارد. امید است کتاب حاضر بتواند راهنمایی مناسب برای درمانگران، مشاوران، مربیان کودکان استثنایی و مراکز آموزشی مخصوص این کودکان باشد.

دکتر سمیه رجب پور فرخانی

دکتر آزاده پارسا

علی رضائی تاش احمدی

پاییز ۱۳۹۹

www.ketab.ir